

Pēc pašvaldību vēlēšanām jūnijā sākumā daudziem bija pārsteigums rekordzemā vēlētāju līdzdalība šajā procesā. Kopumā valstī tajās piedalījās 34,01% balsstiesīgo, Vidzemē nedaudz vairāk – 36,61%, savukārt Limbažu novadā – 34,85%. Piemēram, 2017. gadā šie skaitļi bija: valstī 50,39%, Vidzemē – 49,43%, savukārt mūspusē Alojās novadā 49,87%, Limbažu – 46,36%, Salacgrīvas – 49,39%. Vēl pirms 4 gadiem Latvijā nobalsoja 45,99%, Vidzemē – 44,93%, bet novadu trijotnē: Alojās 48,02%, Limbažu 39,07% un 38,48%.

Tas liek domāt, kāpēc tā notiek. Varbūt cilvēki izpauž savu neapmierinātību un protestu, bet varbūt tā ir neticība vai apātija? Un kas būtu darāms, lai situāciju mainītu? Ar administratīvi teritoriālās reformas likumu ir grozītas novadu, t. sk. Limbažu robežas. Taps atkal kopīgas dzīvošanas attīstības plāni, par kuriem prasīs arī pašu iedzīvotāju viedokli. Jo kam gan, ja ne viņiem, jautāt, kā viņi gribētu dzīvot turpmākos gadus. Tāpēc meklējām atbildes uz jautājumu par iemesliem cilvēku apātijai patiesībā pašu dzīves veidošanā.

Vēlētāju apātijas zemūdens akmeņi

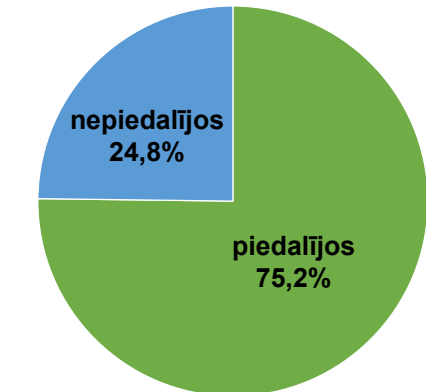
Sociālajā vietnē Facebook mēģinājām noskaidrot iemeslus, kādēļ cilvēki piedalījās vēlēšanās vai arī pretēji – to nedarīja. Saņēmām 117 atbilžu. Protams, par maz, lai izdarītu globālus secinājumus, taču aptuveni tās iezīmē iemeslus, kāpēc aktivitāte vēlēšanās bija tik zema. Visvairāk – 77,8% – respondentu vīdū bija līdzšinējā Limbažu novada iedzīvotāju, 12% no Salacgrīvas, 5,1% no Alojās novada un tikpat no citviet Latvijā dzīvojošajiem. Nedaudz vairāk par pusi – 50,4% – atbildētāju bija vecumā no 18 līdz 40 gadiem, 24,8% no 51 līdz 64, seko 15,4% vecumā no 41 līdz 50 un vecāki par 65 – 9,4%.

Pilsona pienākums pret neticību izmaiņām

Vairākums respondentu – 75,2% – piedalījās vēlēšanās. Kāda bijusi viņu motivācija? 45,5% uzskata, ka tas ir pilsoņa pienākums. 27,3% aizgāja balsot, ar vēlas pārmaiņas pašvaldības darbā, bet 21,6% gribēja ietekmēt domes sastāvu. – *Vēlos, lai vieta, kur esmu dzimis un audzis, beidzot attīstītos man pieņemami un es te varētu dzīvot, nodarboties ar biznesu. Justies šai vietai piederīgs*, – teikts vienā no anketām. Prozaisks iemesls apmeklēt vēlēšanu iecirkni bija 3,4%. Viņi to darīja, jo deputātu kandidātu sarakstā bija kāds radnieks, draugs, paziņa, vēl kāds pats kandidēja. Savukārt 1,1% respondentu aizgājuši tāpat vien, tikpat daudz to, kam bijis cits iemesls.

24,8% no aptaujas dalībniekiem nepiedalījās vēlēšanās. Visvairāk – 37,9% – no tiem uzskata, ka viņu dzīvē rezultāts neko

Es vēlēšanās

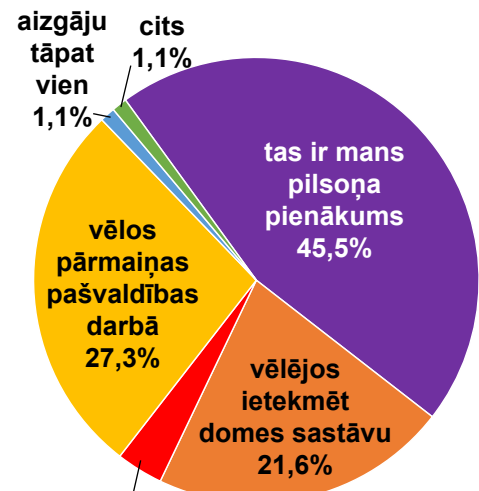
niecības iepirkumi, runas par kārtējo apli, galveno ielu bēdīgais stāvoklis, vecpilsētas ēkas nolaistas. Bija arī atzišanās, ka palaista garām iespēja balsot no ārzemēm, citam bija beidzies pases derīguma termiņš. Atbildēs mazliet ieskanas arī *kovidnots*. Kāds gaida vēlēšanas bez maskām, citam riebjas ierobežojumi un arī priekšvēlēšanu kampaņa.

Trūkst komunikācijas, skaidrošanas un izglītotu, harizmātisku cilvēku kandidātos

Bija respondenti, kas savu viedokli par pašvaldību vēlēšanām un balsttiesīgo iedzīvotāju aktivitāti tajās pauda nedaudz plašāk. – *Nez kāpēc šķita, ka šogad daudzi ies vēlē, būs pat garas rindas, jo nosēdējušies mājās dažādo ierobežojumu laikā. Bet nē. Tas bija pārsteigums!* – secina respondents. – *Pieņemu, ka šogad bija lielāka apātija par vēlēšanām*, – raksta cits. Atbildētāji arī veido portretu cilvēkam, kurš neaizgāja balsot. Tie pirmie blāusot, ja kaut kas nebūšot kārtībā. – *Ceru, ka viņi neprasīs neko no pašvaldības, bet darīs paši. Nepiedalīšanās vēlēšanās pierāda, ka viņi to var.*

Kādā gimenē trīs cilvēki nav gribējuši piedalīties vēlēšanās, bet pierunāti to darīt. Kā no rakstītā var saprast – citīgi likuši plūsiņus un arī minusus, lai korigētu izraudzīto sarakstu. Rakstītājs gan šaubās, vai cilvēku viedoklis, kandidātu svītrojot un tādējādi nobīdot uz saraksta iekšdaļu, tiks ņemts vērā, jo iepriekšējās vēlēšanās šādi cilvēki tāpat iekļuva augstos amatos. Tieši šāda

Piedalījos vēlēšanās, jo

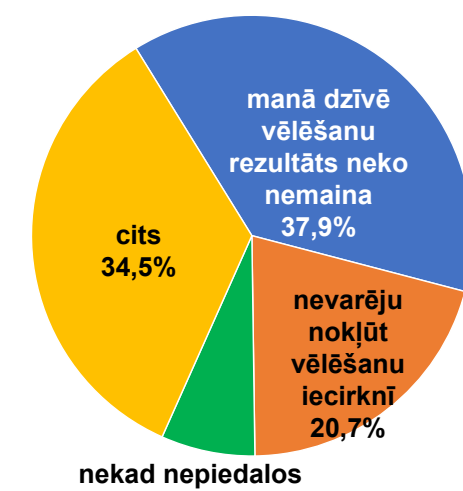

deputātu kandidātu sarakstā bija mans radnieks, draugs, paziņa u.tml.

ričība, viņaprāt, vairo cilvēkos uzskatu, ka vēlētais ar savu balsi neko nevar ietekmēt. – *Vajadzētu uzlikt ievēlētajiem kandidātiem atbildību par to, ka nedrīkst nolikt mandātu. Citādi vēlētieji balso par labiem, populāriem cilvēkiem, bet pēcāk tie atsakās no deputāta goda, lai pie domes galda tiktu "īstie".*

Kāds no aptaujas dalībniekiem kritizē pašvaldības zemo līmeni komunikācijā ar iedzīvotājiem. Tādas avīzes izdošana, kurā spōdrina savas spalvas, viņaprāt, nav uzskatāma par komunikāciju. – *Kad pašvaldība spēš runāt ar saviem iedzīvotājiem, tad viņu iesaiste kļūs lielāka. Tik vienkārši!* – viņš raksta. Kādam šķiet, ka iedzīvotāju dalība vēlēšanās pieaugtu, ja būtu iespēja nobalsot elektroniski. Vajadzējis arī vairāk uzsvert alternatīvas balsošanas opcijas, lūk, ASV prezidenta vēlēšanās liela daļa nobalsoja tieši ar pasta starpniecību. Starp citu, Limbažu novada pašvaldībā vēlēšanās šo iespēju bija izmantojuši tikai 3 (!) cilvēki. Atkal ieskanas sensenā vēlme balsot par personālīgām, nevis partiju piedāvātiem kandidātu sarakstiem. Uzsvērts, ka iedzīvotāji pašvaldību vēlēšanās nebalsojot par partiju programmām.

Nepiedalījos vēlēšanās, jo

nekad nepiedalos

Tāpat secināts, ka vēlētāju zemā aktivitāte ir protests pret valdošo partiju darbību. Ļaudis vairs nav pārliecināti, ka viņu balsojums kaut ko mainīs. – *Iedzīvotāji vairs neuzticas lēmējvarai un tam, ka var ietekmēt procesus novadā un valstī. Lielākajā daļā kandidātu sarakstu nav kompetentu, izglītotu, harizmātisku cilvēku. Partijām ir jāpārdomā, kuri tiek aicināti kandidēt*, – uzskata aptaujas dalībnieks.

Izskan arī alioģiešu sarūgtinājums, ka nelielam novadam ir salīdzinoši mazas izredzes ievēlēt domē savas puses pārstāvi. Tas tiek minēts kā viens no iemesliem nebalsošanai. Vēl Alojās novads pieminēts saistībā ar politisko gaisotni, kāda tajā valdīja. – *Alojas novadā vadība dzīvoja nepārtrauktās nesaskaņās, pozīcija un opozīcija nepārtraukti ķengājās. Daudzi darbinieki tika nepamatooti atbrīvoti. Daudzi mobinga dēļ bija spiesti aiziet. Tagad pie varas lauzās tie paši tautas pārstāvji, tāpēc cilvēkiem nebija ticība, ka kaut kas var mainīties*, ir respondenta viedoklis. Vairāki uzsver, ka alkst pārmaiņu. Uz to arī norāda vēlēšanu rezultāti. – *Limbažu novadā ir vajadzīgas spēcīgas izmaiņas. Ceru un gaidu, ka šis deputātu sasaukums tiesām kaut ko būtisku mainīs un padarīs Limbažus par skaistu pilsētu, uz kuru ir vēlme braukt, nevis vēlme aizbraukt!*

Aicinās sabiedrību iesaistīties attīstības plānu izstrādē

Limbažu novada pašvaldības Attīstības nodaļas vadītājs Girts Ieleja teic, ka attīstības plāni nav akmeņi iekaltī. Tos ik pa laikam precizē atkarībā no aktualitātem novada dzīvē, arī no iespējām piesaistīt finanses kādam noteiktam mērķim. Tomēr šie dokumenti ir pamats pašvaldības attīstībai

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums nosaka – ar 1. jūliju tiek izveidots jauns Limbažu novads, kurā ietilpst šī vārda līdzšinējais nesējs, tāpat Alojās un Salacgrīvas novads. Viens ir Saeimai par to nolemt, kartē iekrāsot jaunus novadus un pārzīmēt to robežas, otrs – lemt, kā turpmāk atkal kopā dzīvosim. Tālab tiek izstrādāti jauno novadu teritorijas attīstības plānošanas dokumenti – gan Attīstības programma laikam no 2022. līdz 2028. gadam, kurā iekļauts arī tuvāko trīs gadu investīciju plāns, gan Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz pat 2046. gadam.

Valsts piešķir 36 200 eiro

Tiesa, šis darbs sāks salīdzinoši vēlu. Bija pašvaldības, kas jau pērnruuden nolēma uzsākt šo dokumentu izstrādi, un to redakcija tūlīt jau nokļūs uz jaunievēlēto deputātu galda. Viens no iemesliem – apstrīdot likumu, visas trīs apvienojamās teritorijas bija vērsušās Satversmes tiesā (ST). Limbažu novads par vēlmi nodalīt Skultes pagastu, bet Alojās un Salacgrīvas protestēja pret patstāvības zaudēšanu. Kā zināt, Skultī pēc ST sprieduma nācās atgriezt atpakaļ Limbažu novadam, lēmums par abu pašvaldību apvienošanu ar to palika spēkā. Tādējādi pašvaldības par attīstības dokumentu izstrādi jaunizveidotajam Limbažu novadam lēma vien aprīlī un maijā. Visu triju pašvaldību speciālisti piedalījās darba uzdevuma izstrādē atklātam konkursam tās firmas izvēlei, kuras ziņā būs šo dokumentu sagatavošana. 4. jūnijā sapemti 3 piedāvājumi, un šājas dienās iepirkuma komisija pēc pieteikumu izvērtēšanas varētu pasludināt arī darbu izpildītāju. Limbažu novada pašvaldības Attīstības nodaļas vadītājs Girts Ieleja, kuram uzticēts pārraudzīt programmas un stratēģijas tapšanas procesu, stāsta, ka tūlīt pēc tam slēgs līgumu. Jaunveidojamais novads palicis viens no pēdējiem, kas uzsāks šo dokumentu izstrādi. Valsts šim

mērķim pašvaldībai piešķirusi 36 200 eiro un paredzējusi, ka vismaz līdz novembra vidum 1. redakcijas uzmetumam jābūt nodotam sabiedriskajai apspriešanai. Pretējā gadījumā šo finansējumu var arī pazaudēt. Dokumentiem jābūt gataviem gada laikā.

Nems vērā kolēgu un savu pieredzi

Tam, ka kolēgi citās pašvaldībās attīstības plānu izstrādē tikuši tālāk nekā mēs, ir arī savs pluss. G. Ieleja atklāj, ka darba uzdevuma izstrādē konkursa rīkošanai nēmta vērā viņu pieredze, lai, tā teikt, *neuzkāptu uz tiem pašiem grābekļiem*. Kolēgu ieteiktais, viņaprāt, būs svarīgs šī projekta tālākā īstenošanā. Būtieski esot sekot, lai kaut kas nenotiek ķekšsīša pēc, lai nebūtu *copy paste* no līdzšinējiem apvienoto vai pat citu novadu dokumentiem. Gadījies arī, ka izpildītājs mēģina pārlīkt darba smagumu uz pašvaldības darbinieku pleciem. Tomēr Attīstības nodaļas vadītājs atzīst, ka to speciālistiem plānoto dokumentu izstrādē būs jāiesaistās visai nopietni. Jādarbojas vadības grupā, tāpat jāvada darba grupas. Tās iecerēts veidot piecās dažādās pašvaldības nozīmīgās jomās, un katrā varētu darboties aptuveni 15 cilvēku. Tajās aicinās līdzdarboties arī sabiedrību. Sarunbiedrs pieļauj, ka iedzīvotāju iesaucība šobrīd varētu nebūt liela, jo ir dažādu aktivitāšu laiks – vasara. Tomēr cer, ka cilvēki būs ieinteresēti iesaistīties šajā procesā, lai vēlāk nebūtu jāskandē, ka, lūk, par viņiem, nomalē dzīvojošiem, nedomā. Protams, tā nebūs vienīgā reize, kad sabiedrība varēs izteikt savus priekšlikumus attīstības plānu izstrādei. Kā jau rakstīju,

rudenī sarīkos to sabiedrisko apspriešanu. G. Ieleja gan šobrīd nevar pateikt, kādā formā tā varētu notikt. Viņš ir piedzīvojis vairākas līdzīgas domu apmaiņas. Piemēram, 2012. gadā, kad cilvēki aicināti uz *prāta vētru* par jauno teritorijas plānojumu, braukts uz katru pagastu. Viņš gan atzīst, ka ne visviet tam bijusi atdevē, un atceras, ka uz tikšanos Lādezerā toreiz atnācis tikai viens cilvēks. – *Jāmēģina kaut kādā veidā uzrunāt, ieinteresēt cilvēkus līdzdarboties šajā procesā*, – G. Ieleja spriež un piemin zemo aktivitāti nupat pašvaldības vēlēšanās. – *Varbūt jātaisā loterija no iesūtīto priekšlikumu anketām*, – viņš teic. Organizējot jau pieminēto teritorijas plānojuma apspriešanu, iedzīvotāji mēģināti uzrunāt ar saukli – *zini, kas notiek tev kaimiņos!* Tādējādi cilvēki mēģināti aicināt plāna projekta pievērst uzmanību tam, kas iecerēts viņu apkārtnē, jo tas lielā mērā var ietekmēt katru dzīvi. Sarunbiedrs min vienkāršu piemēru. Šobrīd top atpūtas zonas izveide Skultes pludmalē *Vārcās*, bet pieguļošo zemju īpašnieki, to redzot, izsaka pretenzijas. – *Šī aktivitāte bija paredzēta investīciju plānā, par to rakstīts pašvaldības mājaslapā, informatīvajā izdevumā un arī ne reizi vien «Auseklī», bet cilvēki tikai tagad ir pamodušies*, – viņš secina.

Sabiedriskās apspriešanas forma miglā tīta

Lai tā nenotiktu un iedzīvotāji pēc gadiem nepiedzīvotu sev nepatīkamus pārsteigumus, Attīstības nodaļas vadītājs rosinā sekot līdzi un piedalīties attīstības plānu izstrādē. Protams, savas nianšes sabiedriskās apspriešanas organizēšanā ienesīs tābrīža epidemioloģiskā situācija valstī. Ja būs liegta tikšanās, vajadzēs to organizēt attālināti. Vismaz daļu cilvēku, iespējams, tas apmierināt. Atceramies, cik aktīvi tika debatēts par Jūras ielas pārbūvi Limbažos. Bet arī pārējie, kuriem tāda sarunu forma nav pieņemama vai pat nav iespējama, varēs iepazīties ar dokumentu projektiem un iesniegt savus priekšlikumus vai pretenzijas.

Kā vienu no iespējamajiem iemesliem, kāpēc ir vienaldzība iesaistīties šādās apspriešanās, viņš min iedzīvotāju varbūtējo neticību, ka tiks sadzirdēti un priekšlikumus ņems vērā. – *Ja tie būs loģiski un pamatoti, atbildīs situācijai un pašvaldība to finansiāli varēs atļauties*, – nems vērā! *Skaidrs gan, ka tā nevarēs izbūvēt vienam cilvēkam ceļu par simtiem tūkstošiem...* – viņš teic un spriež, ka reizums labas lietas var paveikt arī par nelielu finansējumu. G. Ieleja pēc pieredzes zina, ka visi priekšlikumi nemaz nebūtu iekļaujami attīstības programmā. Tie var noderēt pilsētas vai pagasta pārvaldniekam, plānojot tuvāko gadu aktivitātes konkrētā apdzīvotā vietā.

Pētnieks Olafs Grigus: – Zema aktivitāte, lai gan apbēdinoša, nav nekas unikāls un briesmīgs

Tiek izteiktas dažādas versijas, kālab nule aizvadītājās vēlēšanās savu viedokli izteicis salīdzinoši maz balsstiesīgo. Biedrības *Sabiedrība par atklātību* – *Delna* pētnieks Olafs Grigus uzskata, ka ir pārsteidzīgi pieņemt – visas pašvaldībās iemesli tam ir vieni un tie paši. Kā aktuālāki tiek minēti pandēmijas ierobežojumi. Pētnieks spriež, ka lielā lomu tie varētu spēlēt pilsētās, kur iecirknī apgrozītos vairāk cilvēku, arī Rīgā (tur gan šoreiz vēlēšanas nenotika). Un daudziem būtu jāizmanto sabiedriskais transports. Vismaz lauku apvidū, viņaprāt, Covid-19 varētu būt mazāk ietekmējošs faktors. No otras

puses – cilvēku vēlme pandēmijas apstākļos izvairīties no sava ieskāta liekām aktivitātēm varētu būt saprotama.

Tāpat t.s. novadu reforma un vēl līdz vēlēšanām nepieņemtie Satversmes tiesas spriedumi par tās likumību, kas varētu izraisīt apjukumu balsotājos, pēc O. Grigusa domām, nebūtu uzskatāmi par izskaidrojumu. Iedzīvotāju dalība vēlēšanās bijusi zema arī novados, kur robežmaiņa nenotika. Tikpat labi var izvirzīt hipotēzi, ka tieši reformai pakļautajos novados, kur tiek izjaukta viņiem ierastā kārtība, bija svarīgi aiziet nobalsot. Sarunbiedrs uzsver, ka novadu reforma un pandēmija, ko

valdība ar vakcinēšanu cenšas risināt, drīzāk ir vienreizēji faktori.

Pētnieks īsti nepiekrīt tam, ka tieši vietējo pašvaldību vēlēšanās iedzīvotāju aktivitāte vajadzētu būt lielākai, jo šī vara viņiem tuvāka un varētu būt ietekmējamāka nekā, piemēram, Saeima vai lēmēji Eiropas Parlamentā. – *Tikpat labi var argumentēt otrādi.*

Saeimai un Ministru kabinētam ir lielāka vara, tāpēc dalība valsts mēroga vēlēšanās parasti ir augstāka, – vērtē sarunbiedrs. Patiesi – 2018. gada Saeimas vēlēšanās Latvijā balsojuši 54,56% (vēl pirms 4 gadiem 58,85%), Vidzemē – 60,98%, savukārt Alojās novadā 55,75%, Limbažu – 58,75%, bet Salacgrīvas – pat 61,34%. Savukārt Eiropas Parlamenta vēlēšanās 2019. gadā aktivitāte bija visai līdzīga nule notikušajām pašvaldību. Latvijā nobalsoja 33,53%, Vidzemē – 36,7%, Alojās novadā – 31,05%, Limbažu – 34,21%, Salacgrīvas – 34,34%.

O. Grigus neuzskata, ka cita balsošanas kārtība būtu veicinājusi iedzīvotāju līdzdalību. Šoreiz savas *listes* vairs nevarēja iesniegt vēlētāju apvienības, bet kandidātu sarakstu tādā bija daudz (Limbažu novadā 8), tātd izvēlēties varēja. Viņaprāt, iemesls zemajai aktivitātei nav arī nevēlēšanās balsot par partijām. Par vēlmi no iesniegtajiem kandidātu sarakstiem veidot savu pētnieks teic: – *Šādas iespējas trūkums nav nekas jauns. Nedomāju, ka tas varētu būt negatīvs ietekmējis tieši šīs vēlēšanas*. Tāpat elektroniskās balsošanas sistēma, pēc viņa domām, neko daudz nemaiņītu. To pierāda Igaunija. Aktivitāte vēlēšanās